

РЕЦЕНЗИЯ

написана от проф. д-р Емил Панушев – член на научно жури,
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: проф. д-р Емил Панушев

Автор на дисертационния труд: Борислав Емилов Боянов

Тема на дисертационния труд: ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ МЕЖДУНАРОДНАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ (ПО ПРИМЕРА НА ХИМИЧЕСКАТА ПРОМИШЛЕНОСТ)

I. Общо представяне на дисертационния труд:

1. Дисертационният труд е посветен на анализа на екологичната политика на Европейския съюз (ЕС) и правната регламентация на нейното прилагане. Важен аспект на изследването е отражението на екологичните изисквания върху международната конкурентоспособност на фирмите в ЕС. От съществено значение е секторният анализ на отражението на екологичните регламенти върху предприятията от химическата промишленост в България.

2. Дисертационният труд е с обем от 206 страници, от които 185 страници основен текст и 21 страници приложения.

3. Дисертацията е организирана в следната структура – въведение (увод), три глави, заключение, списък на използвана литература (библиография) и приложения. Структурата е балансирана и отразява поставените цели и задачи.

4. За написването на дисертационния труд докторантът е посочил като използвана литература 176 источника. От тях 97 на български и 79 на английски език. Част от посочените публикации са нормативни документи и статистически източници – би било добре да се отделят в отделен раздел. Използваните източници показват, че авторът познава сравнително добре изследванията на преподаватели от СА „Д.А. Ценов“ и би могло да проучи и други изследвания в България по разглежданите проблеми за развитие за постигнатите резултати.

5. Към дисертационния труд са разработени 10 приложения, които илюстрират методологичния подход към разглежданите проблеми и допълват информационно представеният анализ.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Актуалността на разработвания в дисертацията научен проблем произтича от разширяващите се регулатии в екологичната политика на ЕС и нейното въздействие върху международната конкурентоспособност на предприятията от химическата промишленост. Целта на дисертационния труд е да се проучи въздействието на екологичната политика на ЕС върху международната конкурентоспособност на предприятията от химическата индустрия в Република България. В рамките на поставените задачи се проследява възникването и развитието на екологичната политика на ЕС и въздействието на регулатиите в областта на опазване на околната среда върху фирмения международна конкурентоспособност. Оценени са влиянието на екологичните регулатии върху търговските потоци на макро равнище и присъствието на българските фирми в стокооборота на сектора в България и откроена динамиката на тези процеси след присъединяването на страната към ЕС.

2. Дефинираната в дисертационния труд проблематика е разработена в определени аспекти в българските научни изследвания – както интеграционните

процеси на екологичната политика, така и прилагането на регулатиите на ЕС. Разработени са и оценки за влиянието на членството в ЕС върху българската икономика и външнотърговските отношения на страната. В представеният дисертационен труд е потърсен нов и важен аспект на членството – секторен анализ на влиянието на интеграцията върху химическата промишленост в България. Изследването на влиянието на регулатиите на екологичната политика на ЕС върху предприятията в сектора да дали възможност да се формулират съществени изводи за поведението на стопанските субекти при развитие на регуляторната рамка на Съюза. В дисертацията са систематизирани постиженията на национални и световни теоретични виждания в областта на международната конкурентоспособност. Резултатите от анкетното проучване подкрепят позициите на автора, както по отношение досегашното състояние на фирмите в отрасъла, така и възможните насоки на развитие на изследваните проблеми.

3. Обемът на дисертационния труд е приемлив, предвид избраният за изследване подход, както и включения илюстративен материал.

4. Илюстративният материал в дисертацията включва 16 таблици и 38 фигури, които са разработени коректно и допълват разработваните проблеми с необходимия количествен и визуален анализ. В някои фигури би могло да се представят по леко и опростено в цветово отношение допълнителните компоненти (фиг. 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 и др.).

5. В стилистично отношение дисертацията е добре написана. Докторантът е използвал коректно и издържано научния апарат, като подробно изяснява тезите, на които се позавава. В края на всяка глава са формулирани изводи, а заключението представя резюме на получените резултати.

6. В дисертационния труд са използвани оригинални национални статистически източници, данните от които доказват твърденията на автора. В изследването се използват официални нормативни документи на ЕС – регулатии и директиви, статии и оценки в българската и чуждестранната специализирана литература. Резултатите от анкетата са коректно обработени и представени.

7. При написването на дисертационния труд Борислав Емилов се позавава конкретно на използваните източници и авторски тези. Използвани са основно издания на Националния статистически институт, които са посочени точно.

8. Авторефератът е с обем от 49 страници. Той дава обобщена представа за основните цели, задачи и методи на изследването. Подробно са представени и илюстрирани резултатите и основните изводи от анализа. Пристрастието към анкетата е нарушило баланса в обема на представянето на дисертацията (съотношението на текста в дисертацията по глави е 49:58:47 страници, а в автореферата са 7:9:18). Включена е справка за научните приноси, която отразява виждането на автора, но в известна степен преобладава какво е направено, а не какво е получено. Списъка на публикациите по дисертационния труд са в издания на СА „Д.А.Ценов“ и представлят съществени части от дисертацията. Приложена е декларация за оригиналност и виждания за бъдещи насоки на работа.

III.Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. В първа глава на дисертационния труд са систематизирани основните етапи от развитието на екологичната политика на ЕС. Авторът е разгледал съществуващи виждания е развили основните компоненти на съвременната политика в областта на околната среда, провеждана от държавата, съобразно нормативната уредба на ЕС.

Важно място в анализа на приложението на екологичната политика на ЕС има развитието на това направление от интеграционния процес, тъй като то не е заложено в учредителните договори. Проследено е развитието на законодателството на ЕС, при

което докторанта демонстрира добро познаване на регламентацията по опазване на околната среда, както и седемте програми на Съюза за прилагане на екологични въздействия. Представена е програмата „LIFE“ като основен финансов инструмент в областта на околната среда и нейните главни аспекти на приложение. Разгледано е и мястото на структурните и инвестиционни фондове в осъществяването на мерки в подкрепа на екологичната политика и допълването на действията на останалите политики на ЕС в опазването на околната среда. Отбеляната роля на неправителствените организации е по-скоро израз на участието на гражданското общество в дейностите по контрола за прилагането на съществуващото законодателство в дадената област.

Съществен аспект в изследването на Борислав Емилов Боянов е международната конкурентоспособност на фирмите. Представени са различни аспекти в теорията и практиката на международните икономически отношения като докторантът е подbral онези елементи, които в най-голяма степен допринасят за развитието на дисертационната теза. От тези позиции е представен дебатът по взаимоотношението международна конкурентоспособност и регулатии в областта на опазването на околната среда. Авторът е оценил значението на хипотезата на конвенционалния икономически подход и хипотезата на Майкъл Портър и е формулирал заключения за въздействието на екологичните регулатии върху конкурентоспособността на фирмите.

Оценките на това въздействие са осъществени на основата на характеристиката на сектора на химическата индустрия, при което авторът се позовава на национални и международни класификации. Изследвано е отражението на европейската регулаторна рамка върху сектора, като подробно са разгледани регламента „REACH“ (регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали), регламента „CLP“ (класификация, опаковане и етикiranе на вещества и смеси) и регламента „PIC“ (износ и внос на опасни химикали). Изследването е дало възможност на автора да аргументира избора на инструменти за анализ на въздействието на екологичните регулатии върху международната конкурентоспособност.

Основно място в дисертационния труд заема изследването на влиянието на екологичните регулатии на ЕС върху химическата индустрия в България. Авторът разработва характеристика на сектора, като дефинира отрасли, които са обект на анализ и онези, чиято специфика ги поставя извън настоящето изследване – производството на лекарства. Конкурентоспособността е анализирана през призмата на търговията с химически вещества и продукти като са изведени сравнителни предимства в стокообмена. Авторът извежда тенденция на нарастване на износа и с по-бързи темпове увеличаване на вноса, което се свързва както с присъединяването на страната към ЕС, така и с предимно регионалния характер на търговията с тези продукти – съседните държави. Наред с това формулираните оценки за конкурентоспособността водят до извода за намаляващата конкурентоспособност в търговията с химически продукти и деспециализация в отрасъла.

Изследването на въздействието на екологичните регулатии върху конкурентоспособността на фирмите от химическата промишленост в България е осъществено чрез анкетно проучване. Разработена е анкетна карта, която да обхване различните подотрасли в сектора и структурата на предприятията в него. Представена е методологията и разширено съдържанието на анкетата, начина на проучване и резултатите. Изводите на автора са за благоприятно въздействие на регулатиите, потвърждаващи хипотезата на Майкъл Портър. Показва се, че външната търговия нараства, особено за големите фирми в извадката.

2. Резултатите от изследването в дисертационния труд са представени на научната общност в издания на СА „Д.А.Ценов“. Тяхната авторитетност се показва от

включването на автора в колективни изследвания заедно с утвърдени изследователи в международните икономически отношения.

Би могло да се приеме, че по нататъшното представяне на тези виждания на национални и международни форуми ще позволят на докторанта да апробира допълнително своите тези.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Към дисертационния труд биха могли да се отправят и критични бележки, които по-скоро биха подпомогнали автора в неговата бъдеща работа.

На първо място, при изследването на еволюцията на екологичната политика на ЕС, би могло да се отбележи насочването към устойчиво развитие, което въвежда екологичните въздействия в интеграционния процес. Съществен етап е и интегрирането на екологичната политика в останалите политики – посочено е въздействието на структурните и инвестиционните фондове.

Основно в тази насока е необходимостта от оценка на новите регулатии – стратегията за пластмасите, взаимодействието между химическите продукти и отпадъците и др. Предвид важността в следващия програмен период докторантът би могъл да вземе отношение и към стратегията за развитие на кръгова икономика.

На второ място, изводите за нарастване на търговията с химически вещества и продукти като дял от общия износ показват нарастване на износа до приблизително 10% и на вноса до 15% като основна е за ЕС. Това предполага виждането, че с присъединяването на България към ЕС в страната са се насочили производства, които се насочват към региони с по-малка регулация или труден контрол по прилагане на законодателството – това е особено характерно за тежката химия. Разширеният внос показва и един важен факт – за да се изнася трябва да се внася – силна зависимост на износа от вноса. Изтъкнатото в дисертацията явление за намаляване на конкурентоспособността и специализацията е отражение на членството на България в ЕС и влиянието на Единния пазар върху отрасловата структура в сектора.

Посочените критични бележки и препоръки не се отразяват върху количеството и качеството вече дефинираните резултати и приносни моменти.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният дисертационен труд изследва съществени аспекти на екологичната политика на ЕС и предизвикателствата пред нейното прилагане. Изследвано е отражението на регламентите върху международната конкурентоспособност на фирмите. Формулирани са изводи за влиянието на екологичните регулатии върху химическата промишленост в България.

Дисертационният труд на Борислав Емилов „ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ МЕЖДУНАРОДНАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ (ПО ПРИМЕРА НА ХИМИЧЕСКАТА ПРОМИШЛЕНОСТ)“ съдържа необходимите научни и научно-приложни приноси. Дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и правилника за неговото прилагане, поради което предлагам на Уважаемото научно жури да присъди на Борислав Емилов Боянов образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

23.05.2019 г.
Гр. София

Рецензент:
Е. Панушев
/Проф. д-р Е. Панушев/